B. N. C.
FIRENZE
DOPPIO DI
2 9 5
4

Digitized by Google

295.4

Digitized by Google

295
4

A

Digitized by Google

Digitized by Google

295.4

B I

IN. FUNERE
IACOBI. III
MAGNAE BRITANNIAE. FRANCIAE. HIBERNIAE

REGIS

ORATIO

HABITA. IN. BASILICA. SS. XII. APOSTOLORUM

CORAM

CLEMENTE. XIII. P. M

VII. IDUS. IANUARII. ANNO. MDCCLXVI

AB. HORATIO. MATTEI

EIUSDEM. SS. D.N. PRAELATO. DOM. VTR. SIGN. REFEREND.

ET. LIBERIANAE. BASILICAE. CANONICO.

ROMAE. MDCCLXVI.

TYPIS. OCTAVII. PUCCINELLI. S. P.

Digitized by Google

CLEMENTI XIII.

PONT. MAX.

HORATIUS MATTEI

FELICITATEM.

HAnc de praeclaris IACOBI III MAGNAE BRITANNIAE . FRANCIAE . HIBERNIAE REGIS virtutibus a me habi-

Digitized by Google

bitam Orationem, Beatissime Pater, cum Tu Optimo Principi ſupremos honores Catholico more perſolveres, Nomine Sanctiſſimo inſcriptam Tuo per manus hominum ire permittas. Etenim ſingulari benignitati illi Tuae, qua omnem Gentem meam, et me praeſertim innumeris, iiſque ampliſſimis beneficiis ſemper ornaſti, immortale illud acceſſit, quod coram Te, in magna Ordinum omnium frequentia, ingentique Urbis totius moerore, ac luctu, extinctum Regem laudandum mihi committeres. Ex iis itaque rebus

a cla-

a Clariſſimo Rege, de Catholica Religione optime merito, aut pie aut fortiter geſtis, quae tempori ſerviens diligenter et loco, pauciſſimis verbis complexus ſum; Tu virtutum omnium veriſſime, et ſapientiſſime aeſtimator Pontifex Maxime, cujus fidem, pietatem, religionem, abſtinentiam, aliaque animi ornamenta, aeque ac ſummum imperium, et poteſtatem Chriſtianus Orbis merito veneratur, facile intelliges, quo ingenio, quo praeconio eſſent Iacobi ii merita celebranda. Hanc itaque demortui Regis, quem dum viveret, in ſinu tuo pa-

Digitized by Google

paterne foviſti, qualemcumque laudationem tuere, et Chriſtianae totius Reipublicae felicitati, virtutum praeſidio, diutiſſime ſoſpes, atque incolumis vive.

Digitized by Google

O R A T I O.

SI eorum quoque interitu commoveri ſolemus, qui, quamvis nullo penitus uſu nobis cogniti, et cari, nullo nos umquam officii genere ſint proſequuti, tamen, aut felicis imperii, aut bellicae virtutis, aut excellentis ingenii vel denique graviſſimarum aerumnarum tol-

tollerantia, et fama claruere; quantum eſſe, BEATISSIME PATER, quamque acerbum a TE ſuſceptum ex IACOBI III. Magnae Britanniae, Franciae, Hiberniae Regis morte dolorem exiſtimabimus! Ejus enim in Religionem Catholicam obſequii conſtantiſſima teſtimonia, praeclara, et continua in Rempublicam Chriſtianam merita, non incerti rumores, ex Inſulis toto diviſis Orbe perlati, ſed longiſſima conſuetudo probavit. Quam luctuoſum, et grave funus hoc eſſe credendum eſt, ſingulis aeternae Urbis Ordinibus, quibus per quinquaginta fere annos de regia majeſtate nil magis quam humanitatem, de poteſtate praecipue beneficentiam contemplandam, et colendam exhibuit. Quo nunc piiſſimo Rege, humanae naturae neceſſitate ſublato, ſpecies quaedam pulcherrima virtutis e conſpectu noſtro receſſit, atque extincta eſt! Oh caſum vere luctuoſum ſuis,

in-

infeſtum Europae, triſte bonis omnibus, quorum ſolatia mors iſta pervertit! In tanto igitur moerore, quae mens, qui animus inter has faces, inter has lugubres voces, fletuſque ſacros, in hoc tam triſti rerum aſpectu eſſe mihi deberet, cui laudare defunctum Regem imperio TUO, cui reſiſti non debet, eſt demandatum, niſi una me cogitatio non mediocriter confirmaret. Quid enim deceat, de fortiſſimo Viro dicentem imbecilliter flere, mortemque ejus lacrimis proſequi, qui totam vim, laudemque bene vivendi, in animi robore, ac magnitudine, in omnium humanarum rerum contemptu traduxit? Refectis igitur animis, deſideratiſſimi Regis clariora facta breviter memorabo, ut quem viventem obſequio, admiratione, cultu proſequuti ſumus, extinctum recordatione, et imitatione noſtra nobiſcum retineamus.

Sacrarum Litterarum eſt teſtimonio com-

comprobatum ; Deum Optimum Maximum , quos praecipue dilexerit , et ad benemerendum de univerſo hominum genere deſtinarit , eos interdum gravioribus humanarum viciſſitudinum fluctibus, et infortuniorum procellis voluiſſe obnoxios , ut eorum virtus in adverſis , auri ad inſtar , quod in igne probatur , et major aſſurgeret, et lucidior ſplenderet . Quod in IACOBO REGE quoque , vitae illius ſeriem conſideranti , manifeſte apparet . Principio ſiquidem , VVालliae Princeps renunciatus cum eſſet , et paterni imperii heres ipſis ab incunabulis deſignatus , quod Patrem Regem haberet Catholicae Religionis tenaciſſimum , qui eam apud Anglos ſuos pene everſam , ac labefactatam reſtituere , majori , qua poterat , animi contentione curabat , quique ob hanc tantum cauſam Regni proceribus inviſus , a militibus deſertus , ab affinibus ipſis , cognatiſque oppugnatus , graviſſi-

mum

mum devenerat in rerum omnium diſcrimen, una cum Matre, Faemina ſanctiſſima, et nobiliſſima Italicarum, de avita Inſula egredi, proximaſque oras clanculum petere cogitur. Non illum Regio Filio digna pompa, non militum agmina ſtipant, atque tuentur, ſed fuga, ſquallor, maternae lacrimae comitantur. Ipſum Pater animi conſtantia firmiſſimus deinde conſequitur, qui in exilii acerbitate, domeſticum ſibi in Uxoris fortiſſimae ſocietate, et in dulciſſimi Filii ſancta inſtitutione quaeſivit ſolatium. Et ſane, egregia Infantis indoles, docilis animus, facileque ad virtutem parabilis, omnem praevertere videbantur paternae caritatis ſollicitudinem, omnem vincere doctorum curam. Puerile enim nil in eo apparebat, imo magna aſſurgebant germina, pulcherrimaque micabat ſpes earum virtutum, quas in illo ſemper mirabundi ſuſpeximus, nunc autem luctu, ſterilique recordatione conce-

lebramus. Aetas illa, qua humanae conditionis graves anguſtiae minime intelliguntur, quaeque innocuis luſibus dari ſolet; ea dulciſſima vitae tempora, triſtibus a curis immunia, ab IACOBO tota conſumuntur lacrimas inter Parentum, quibus ſuas quoque miſcere cogitur; nam, quocumque ſe vertat, et inter ipſa cultioris inſtitutionis ſtudia ea offendit, quae in ipſo omnem laetitiae ſenſum extinguant. Nam ſeu Locorum, Coeli, Marium poſitiones addiſcit, Regna, Provincias, Urbes, quibus potentiſſimi Majores imperitarunt, quibuſque modo ſpoliatus ipſe eſt; dolentiſſime contemplatur. Seu hiſtoriae elementa perluſtrat, Auguſtae Familiae Suae vices offendit, clades, ruinas, incendia cognoſcit. Nec tamen animo frangitur, ſed ad optima ſtudia magis, magiſque inflammatur, ut aptior quotidie evadat, atque inſtructior ad Rem Chriſtianam ſuſtinendam, tuendam, amplificandam, Majorumque potentiam, et glo-

gloriam aſſequendam. Itaque ſeu variorum idiomatum, quibus Gentes utuntur, modos addiſcit, ſeu artem expendit, quae mentes hominum eloquio flectit, ſeu infortuniorum conſolatricem, humanaeque vitae moderatricem Philoſophiam puriſſimis Religionis haurit e fontibus, auxilia ſibi firmiſſima comparat, ac tempus aſsidue mente revolvit, quo aliquando felici fauſtoque ſucceſſu, favente Deo, cogitata perficiat. Ad vigeſimum ſeptimum pervenerat IACOBUS aetatis annum, cum prudentiſsimae Matris, providentiſsimi Pontificis Clementis XI, potentiſsimorum Galliarum, et Hiſpaniarum Regum incitantibus votis, auxiliiſque juvantibus, avitas oras repetere aggreſſus eſt. Non Illum hoſtium inſidiae, non clauſus inimicis undique navibus Britannicus Sinus, non pretium Regio Capiti conſtitutum, non innumeri exploratores undique diſcurrentes, non longiſſimae, frigidiſsimaeque decembris noctes,

 non

non montium impervia altitudo, niveſque prope Coelo immixtae, non locorum iniquitas, non deſperatio in vultu ſuorum emicans Regium animum proſternunt, aut deiiciunt. Poſtquam ad extremum diſcrimen, ac prope perniciem deventum eſt, parvo exceptus navigio Oceano vitam, fortunaſque ſuas omnes committit, innumeriſque contemptis periculis, Scotiae littora appellit. Qui dies fuit ille, quam mirus laetuſque dies, quo expectatus, deſideratuſque Regnum ſuum ingreſſus eſt! Non aetas quemquam, non valetudo, non ſexus retardavit, quominus oculos inſolito ſpectaculo impleret, ac recrearet. Refertum gentibus litus, alacris undique populus felici adventui gratulabatur. Sed utinam iter illud in Scotiam, expeditioneſque non ſemel ſuſceptae meliori non caruiſſent ſucceſſu! niſi verius dicendum, divino id eſſe conſilio geſtum, ut Rex omnium
amo-
Digitized by Google

amore cultuque dignus, ab ea Inſula, nobis remota, quamquam ſua, repelleretur, ut Reges omnes immortali exemplo intelligerent, ſatius eſſe Regno carere, quam non aequis conditionibus imperare; ut omnes praeterea homines a ſingulari animi amplitudine, qua Ipſe terrenas, caducaſque res infra ſe habuit, ad mortalia quaeque deſpicienda excitarentur; noſque praeſertim diutius Illius praeſentia, tantoque bono perfrueremur. Difficile dictu eſt, qui moeror, qui luctus, quae ſolitudo Scotiae Regnum fere totum invaſerit, quam aegre Illo caruerint, quando carendum fuit. Oſtendebant, qui ſudores Illius hauſerant campi, quae refectiones antra, quae ſomnum ſaxa praetexerant, aulam ubi Rex fuerat acclamatus, quae tecta magnus hoſpes impleverat. Diſcurrebant ad litus, ut veſtigia, quibus primum, poſtremoque con-

conſtiterat, intuerentur: tanta denique plurimi in Eum fide, et caritate exarſere, ut opes, dignitates, patriam, liberos, vitam, qua nihil carius, amittere ſatius duxerint, quam Illius Cauſam relinquere, Ejuſque praeſentia deſtitui. Quid autem Ipſe, quo ſenſu, quibus animi motibus tantas pertulit calamitates? Sciſcitemur ſi lubet jam aetate provectos, qui Illum profugum, exulem, ſortis incertum ſuae, de rebus omnibus dejectum, a Clemente XI. immortalis memoriae Pontifice, hoſpitio perhumaniter exceptum, opibus liberaliter auctum, majeſtate defenſum conſpexerunt, dicentque profecto nobis, IACOBUM III, et Avenione, et Romae, ea mentis indole, eo oris, corporiſque habitu perpetuo fuiſſe, ut fortem, impavidumque virum tot feriiſſe ruinae viderentur. Oh dignam ſane meliori ſorte conſtantiam! Regno ſpolia-

Digitized by Google

liatur, Terra, Marique tot vitae periculis obiicitur, calamitatibus obruitur, nec tamen aliquod aegritudinis in eo ſignum, nullum demiſſi animi apparet indicium! Quamquam doloribus, atque aerumnis premi in terris juſtos, pioſque viros altis de cauſis aliquando Summus rerum omnium Moderator permittat, infauſtis tamen, amantiſſimi patris more, proſpera admiſcet, ut fractos animos erigat, et ad graviora ferenda promptiores efficiat. Hac mira coeleſtis Providentiae lege, Britanno Regi, in media exilii acerbitate, Uxor paratur MARIA CLEMENTINA lectiſſima Foemina, quam Regio ſanguine ortam, conciliante nuptias Pontifice, duxit. Haec formae elegantia, indolis liberalitate, morum innocentia et comitate, et praecipue praeſtanti in Deum religione, Viri ad virtutem rectiſſime comparati moerorem omnem, atque

Digitized by Google

que triſtitiam aut omnino, aut maxima ex parte levavit. Et quae, Deus bone, calamitates eſſe poſſent, quae ſolitudo, qui labores, quos non levaret Mulier Deo conjunctiſſima, cui nil carius erat, quam coeleſtibus inhaerendo humanum omnem faſtum, pompaſque deſpicere; nil dulcius, quam Mariti dolores, et lacrimas innocuo abſtergere riſu, ſobolemque ad tot Regnorum ſpem adoleſcentem caſtiſſimo ſinu fovere, et in Religionis ſtudio, in amore virtutum, familiaribus exemplis alacriter confirmare! Utinam vero hoc felix, fauſtumque conjugium immatura Reginae mors, non tam cito ſolviſſet; non enim Vir amantiſsimus, qui de amiſſa Conjuge doloris magnam acceſsionem fortiter pertulit, dulci orbatus fuiſſet ſocietate, et ſolatio, neque nos tam longo eximiae virtutis deſiderio conficeremur. Oh ſaltem cariſſimam conſpexiſſet Prolem in eximiae gloriae, praeclaraeque laudis ſpecula colloca-

locatam! Alterum nempe Filium, Paterni animi heredem, et injuriarum vindicem, populorum ſuorum amori donatum, Maris, Terraeque pericula generoſe contemnentem, ſibique immortalem bellicae virtutis, et fortitudinis nomen undique comparantem! Alterum ferventiſſimae pietatis inſtinctu, in juventae flore humanis omnibus contemptis illecebris, in ſanctam Sacerdotii ſortem adſcriptum, ad aſſerendam, augendamque Eccleſiae Romanae dignitatem, et gloriam; ad Chriſtianae liberalitatis, et continentiae exemplum a Coelo datum undique commendari! Sed ad IACOBUM redeamus, qui in clariſſimo hoc Orbis theatro, uberrimum reddidit fructum artium, et diſciplinarum, quibus in pueritia ad omnem virtutem, honeſtatemque fuerat informatus diligentiſſime. Caſta ſemper apparuit in Illo mens, caſtus animus, micabat in Eo religio, pietas, pudor. Rex

natura, et jure cum eſſet, maximum ſibi Regnum ducebat ſibi ipſi, ſuiſque animi motibus imperare, illa uſus ſemper magiſtra ſapientia, qua nil melius, nil optabilius hominibus eſſe poteſt. Imperia enim, divitiae, fortunae bona quaecumque, dum firmiter teneri videntur, temporis momento dilabuntur, illa vero praeſto ſemper nobis eſt, nos ubique utiliter comitatur. Benignitati, ſuavitatique Regiam jungebat gravitatem, qua quidquid ageret, quidquid diceret ad dignitatem componebat. Humanitati Ejus nil ſemper tam proprium erat, quam voluntas de cunctis hominibus benemerendi, aliorumque commoditatibus ſe natum potius putandi, quam ſuis. Si qua ab aliis Ipſi obveniſſent beneficia, perenni repetere ſolebat memoria, quam nunquam obliterari patiebatur; ſuorum in alios, quod magnanimi hominis eſt, et liberalis, omnem reminiſcentiae ſenſum amittere.

Pro-

Probatiſſimis quum uteretur familiaribus, per illos, veluti Regiae beneficentiae adminiſtros, omnibus afflictis, oppreſſis, pupillis, viduis, pauperibus, liber ad Ipſum patebat aditus, per illos incolumitati omnium, atque ſaluti, ocio, libertati conſulebatur, per illos ſubſidia vitae in cujuſvis ordinis egentes, maxime in Britannos ſuos, nec Romae ſolum, ſed et alibi gentium, largiſſime erogabantur. Dies me ſane citius, quam oratio deficeret, ſi ſingulas egregii Principis virtutes vellem commemorare. Omittam itaque firmiſſimam Ejus in Pontificem Maximum obedientiam, et obſequium, apud quem, non ut Regius Hoſpes, ſed tanquam obſervantiſſimus filius moratus eſt. Relinquam ſedulum Ejus erga hunc Patrum Senatum cultum, urbanitatemque ſuaviſſimam, qua Urbis proceres, civeſque omnes, ſemper complexus eſt, ſtudium denique quo Filios, dulcem extinctæ Coniugis imaginem

edu-

educavit , caritatem, qua Illos fovit, atque dilexit. Sed inter tantam laudum excellentiam , non queo ſilentio praeterire extremum Illius vitae actum, ex quo apparet, quantum , et quam mirifice IACOBI III. virtus in infirmitate profecerit. Non tam ſenio, quam piis curis, atque laboribus , octo circiter ab hinc annis quaſi confectus, lento quidem, ſed mortali morbo correptus, inter corporis languores , et acerbos cruciatus, toties mortis ſuſtinuit gradum , quot numerantur , eo longo temporis decurſu momenta . Quis hominum miſerrimo in illo ſtatu , aut de ſanitate recuperanda non cogitaſſet, aut mori ſaltem, ſolatii loco, non optaviſſet! Verum fortiſſimus Princeps humanis rebus penitus valedicens, ad animum ab omni, vel levi culpa expiandum , utitur diuturna ea macie, atque dolore, ut ſe totum ad im-

Digitized by Google

immortalia bona convertat, quorum cauſa nos unice conditos eſſe noverat. Culpas deflet, Poenitentiae Sacramento frequenter abſtergit, ſpiritum ſuum enixis precibus Deo commendat, pias quotidie audit lectiones, Coeleſti Pane ſaepe ſe refici enixe petit. Quae, quantaque eloquentiae vis requireretur in illo, qui narrare heic vellet, quibus Ejus pectus ſacris aeſtuaret affectibus, quando porrigente Filio Eboracenſi Duce, Cardinali ampliſſimo, nunc Epiſcopo Tuſculano, Sanctum Viaticum ab Eccleſia publice, et ſacra pompa, ut Ipſe optaverat, allatum, religioſiſſime ſuſcepit! Quae lacrimae, qui motus, quae fides, quae pietas! Quod etiam ſolatium in ſenectute, in extremo vitae diſcrimine, egregio Principi, avitis Regnis Catholicae Religionis cauſa expulſo, ſalutaribus Catholicae Co-

 mu-

munionis myſteriis, proprio miniſtrante religioſiſſimo Filio, refici, et ad tremendam ſubeundam luctam armari! Utinam alterum nobiliſſimum quoque Natum poſt tot annorum abſentiam reducem, poſt tot metus, tot pericula incolumem conſpexiſſet! Utinam Illi gloriae ſuae heredem, infortuniorum participem amplecti, et inter caſtiſſima ejus oſcula ſaltem deficere datum fuiſſet! Sed non tulerunt divina conſilia animum innocentiſſimum, et penitus a terrenis rebus avulſum, ad humana, et fragilia retrahi, et paternis iterum affectibus cor Deo plenum labefactari. TIBI praeſertim, BEATISSIME PATER, non difficile fuit ſummam Viri Religionem, humanarumque rerum contemptum dignoſcere ex obſervantia illa, atque cultu verecundo, quibus TE laetiſſime excepit, quando graviter decumbentem paterne invi-

Digitized by Google

viſiſti, quando Ille conſtans, et libens finem intuens ſuum, a TE demiſſe poſtulavit, ne Regio funere ſineres corpus ſuum efferri, aut nomen funebri laudatione celebrari. Vos heic tandem compello, qui morienti praeſentes adfuiſtis, vos qui Illum cum lacrimis, inter languidos, difficileſque anhelitus repetere non ſemel audiſtis, ſe innumeris de cauſis, et praecipue de duabus eſſe Deo devinctiſſimum; quod ſibi ſcilicet Catholicis Parentibus naſci, inter Catholicos educari, vitamque omnem vivere fuiſſet elargitus; quod demum Divina Providentia factum eſſet, ne terrenum teneret Regnum, ut de illo coeleſti ſolummodo cogitaret. Oh ſenſus aeterna Poſterorum memoria dignos! Oh fauſta, et felicia Catholicae Religioni tempora, quibus Reges, dum illi vanum quoddam Philoſophiae nomen contumelioſe inſultare conatur, debitum ei reddunt
ho-

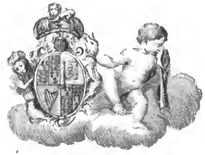
Digitized by Google

honorem, et Regno carere malunt, quam ejus ſanctiſſima jura violare.

En IACOBE Rex Optime, vitae tuae, quam mediis in aerumnis, atque laboribus traductam ſanctiſſime conſummaſti, exitum ſane felicem! Regnum, quod Tibi a Deo jam datum eſſe confidimus, tene, non amplius terrenum, viciſſitudinibus ſcilicet, et calamitatibus undique obnoxium, ſed coeleſte, tutum, aeternum, in quo beate vivunt animae vere magnae, nullamque experiuntur pacis perturbationem, et tranquillitatis. Ex eo laetiſſimo piorum loco reſpice, quae Tibi funebria juſta ſacro ritu perſolvunt, et tuus Ille amantiſſimus Pater CLEMENS XIII. in cujus beatiſſimi ſaeculi luce durare, Pontificemque Maximum venerari, Tibi, ut in votis habueras, datum fuit; et una cum Purpuratorum Senatu nobiliſſimi Filii Tui, honos, decuſque noſtrum; omnes denique Urbis Ordines.

Ex-

Excipe ingentis deſiderii noſtri teſtimonium hoc, et nos ab hiſce lacrimis, voca ad contemplationem, imitationemque virtutum tuarum, quas neque lugere, neque plangere fas eſt. Nam quidquid ex Te amavimus, quidquid mirati ſumus, manet, manſurumque eſt in aeterninate temporum, fama rerum.. Multos in hac vita felices oblivio obruet, IACOBUS III. Magnae Britanniae, Franciae, Hiberniae Rex, cum adverſa ſemper luctatus fortuna, et quod ſummum eſt, Catholici Cultus cauſa ſuo ſpoliatus Imperio, religione, pietate, conſtantia, Prole denique inclita, poſteritati narratus, et traditus, ſuperſtes erit.

Digitized by Google

Digitized by Google

XXIV

Digitized by Google

295.4
Z

Digitized by Google

Lab. di Restauro
GOZZI Pietro
Via Pelusia, 215 MO

Google